

עבודה שכירה בקרקעות

העבודה השכירה חדרה לקבוץ לרגל חוסר הפרופורציה בין הגידול המשקי ובין גידול מספר העובדים במשק הקבוצי. מצב זה העמיד את הקבוץ בפני שתי ברירות: קפאון בגידול הקבוץ שפירושו נסיגה או העסקת עובדים שכירים באופן זמני.

התעשייה הקבוצית שלא יכלה לצפות מראש את גידול הייצור (שבלעדיו אין אפשרות לעמוד כיום בהתחרות, בתנאי השוק), נאלצה להעסיק עבודה שכירה לרגל המחסור בכוח עבודה מקומי ומשנכנסה העבודה השכירה למשק שוב אי אפשר היה להוציאה עדר. הפועלים השכירים עסקו ב"עבודות הבזויות" בעוד שהחברים הפכו למנהלי-עבודה. מכאן שחיסול העבודה השכירה תובע מאמץ גדול מצד המשק כולו. העבודה השכירה מעמידה את צידוק דרכו של הקבוץ בקימן שאלה. לקבוץ - אמצעי ייצור עצמאיים והוא רואה עצמו כמשתייך למעמד הפועלים ואף לחוק החלוצי והמתקדם שבו, אולם כשהוא מעסיק שכירים הוא הופך בהכרח למנצלם, כיון שאין עבודה שכירה בלא ניצול. מכאן שהוא מוציא עצמו בדרך זו, למעשה, מחוץ מעמד הפועלים והופך להיות מעמד המנצל זולתו, גם אם חבריו יוסיפו לחיות היי שיתוף ושיוון.

העסקת פועלים שכירים נוגדת את חוקת ההסתדרות, והקבוץ לא יוכל להשאר לאורך ימים בתוך מסגרת ההסתדרות כשהוא יעסיק שכירים. מדברים אלה משחמע כי על הקבוץ להפסיק בהעסקת שכירים - גם אם הדבר לא יפגע לכאורה בחברתו ובמשקו - כיון שבזאת פוסק הקבוץ מלהיות קבוץ. אולם יש להוסיף עוד שהעבודה השכירה פוגעת גם בחברה וגם במשק והיא מסכנת את קיומו באופן מוחשי ביותר.

סוגי העבודה השכירה

- א. העבודה השכירה בחקלאות מחלקת לזמנית ולקבועה. העבודה הקבועה הגיעה כיום, למעשה להקפאה לרגל הקפאה בגידול המשק החקלאי (לרגל גורמים אובייקטיביים כגון מים, קרקע, שוק וכו').
- ב. סוג זה של העבודה השכירה ניתן לחיסול ע"י קליטת בנים והגברת המיכון. גם אם יגדל השוק יוכלו בדרך זו לשמור על עבודה עצמית קבועה בחקלאות.
- ג. העבודה הזמנית פרובלמטית יותר. העבודות העונתיות צורכות כוח אדם רב ובזמן קצר יחסית.
- ד. דרך לחיסול העבודה השכירה העונתית היא :
- א. הגברת המיכון והיעול (זריעה באומד סופי וע"י כך מניעת הצורך בדילול,

קטיף
ב. לג

העבוד
השכיר

ב.

(וחצי)

שח שנ

הפועל

מקשה

של הי

לחיסול

והפסק

את הת

לדאוג

להעסק

ג.

הכולל

מקצוע

שזו ע

אנשים

העבוד

להשקע

בשרות

גם כא

במקום

יש לה

וערך

עבודה

קטיף ואסוף מכני, אריזה בשדה וכו').
ב. לגייס את כל הציבור לעבודות הזמניות. יש להעזר כאן גם בעבודת הילדים.
העבודה השכירה העונתית היא הראשונה שיש לחסלה, היא מורידה את מח
העבודה במשך וגורמת ליחסי עבודה גרועים בין החברים (המעבידים) לבין
השכירים, שמוצאים את ביטוים בשביחות של פועלים במשקים הקבוציים.

ב. העבודה השכירה בתעשייה

בעוד שבחקלאות ניתן לחסל את העבודה השכירה חוץ זמן קצר (שנה - שנה וחצי) אין הדבר כך בתעשייה. העבודה השכירה בתעשייה היא ברובה מקצועית ודור-שנת שנות לימוד והכשרה רבות ולא בנקל ניתן להוציא את השכירים. מכאן שחיסול הפועלים השכירים בתעשייה צריך להיות הדרגתי (שנתיים עד שלוש שנים). גורם מקשה נוסף היא ההתחרות הקשה הקיימת בשוק, שאינה מאפשרת למפעל צמצום ניכר של הייצור מבלי שהדבר יפגום קשה במצבו הכלכלי ובעתידו. הדרך המוצעת לחיסול העבודה השכירה בתעשייה היא: קליטה מוגברת של חברים, הגדלת המיכון והפסקת ייצור מוצרים הדוושים ידים עובדות רבות. יש להחדיר בצבור ובנוער את התודעה שהעבודה בתעשייה חשובה לא פחות מהעבודה בחקלאות. יש עם זאת לדאוג לכך שחיסול העבודה השכירה לא יביא להריסת המפעל כיון שהמפעל מיועד להעסקת חברים מבוגרים יותר.

ג. עבודה שכירה בשרותים

את העבודה השכירה בשרותים אפשר לחלק לכמה סוגים: א. שרות למשק, הכולל: מסגרים, נגרים, מוסך וכו'. ב. שרותים לחבר המתחלקים גם הם לשניים: מקצועיים ובלתי מקצועיים.

את העבודה השכירה המקצועית בשרות המשק קשה מאוד לחסל לאלתר. כיון שזו עבודה של בעלי מקצוע מנוסים החסרים במשק, ובכדי להחליפם צריך לשלוח אנשים לתקופת הכשרה ממושכת ולכן "מוחר" להשאיר עבודה זו גם לאחר חיסול העבודה השכירה, בשאר הענפים אבל רק בחנאי שיעזרו בה רק להשקעות ולא לייצור. כנ"ל לגבי עבודה שכירה מקצועית בשרות לחבר הכוללת את ענפי: סנדלריה, היסות, ספרות, וכו'. גם כאן יש כמובן להכשיר כוחות מחליפים.

את העבודה השכירה הזמנית בשרותים יש לחסל לאלתר. במקומה יש להכניס חברים אם בתור קבועים ואם כזמניים. יש להגביר את המיכון והיעול בענפים אלה ולהחדיר את טעם וערך יום העבודה בענף על מנת שהחבר יראה בענף זה מקום עבודה קבוע ויקדיש את מאמציו לשיפורו.

האידאולוגיה של צידוק העבודה השכירה

אם כי כל התנועה הקבוצית מתנגדת לעבודה השכירה נמצאים גם קולות אשר טוענים לצידוק העבודה השכירה. אידאולוגיה זו טוענת שאין פגיעה בעקרון הקבוצי כאשר החברים אינם מתעשרים מהעסקת עובדים שכירים, אלא משקיעים את הרווחים בפיתוח המשק ובהרחבתו. טענה נוספת היא שהשכר הגבוה והתנאים הסוציאליים הטובים שנתנים לפועלים בקבוץ מבטלים את גורם הניצול. מצדיקי העבודה השכירה מנסים למצוא צידוק להעסקת השכירים בקבוץ בכך שגם המשק הציבורי ההסתדרותי, מעסיק שכירים.

תפישה זו בטעות יסודה: כל עבודה שכירה משאירה כוח לבעליה ולכן היא מנצלת. הרווח למעסיק יכול להיות גם עקיף וסמוי ע"י הצטברות הידע, המוניטין הנסיון וכו', המתבטאים בהכנסה של השנים הבאות. מסיבה זו אין לדבר על ביטול גורם הניצול ע"י רמת שכר גבוהה. לטענה השלישית אפשר לענות שהקבוץ אינו דומה למפעלי ההסתדרות המצויים בבעלות כלל צבור הפועלים, אך בהם אין הפועל אחראי על המפעל והרווחים עוברים לפיתוח המדינה ולא לקבוצת אנשים.

ה"ביצועיסטים" טוענים שמעל לכל עומדת טובת המשק. העבודה השכירה לדעתם היא מפתח להעלאת המשק ולפיתוחו. הם טוענים, למשל שאם יותר קל וזול להעסיק ערביות בלקט כוחנה מותר לקחת אותן אפילו אם הן מנוצלות ניצול חמור ביותר ע"י ה"ראיסיים". מובן שאין לקבל את הדעה הזאת המקלה על העבודה השכירה.

הקבוץ אינו רק מפעל שכל מעייניו נתונים לרווח ובו ה"מטרה מקדשת את האמצעים" אלא, וזה ייחודו של הקבוץ הוא בנוי על יסודות מוסריים הנוגדים כל ניצול. השקפה אחרת רוחה בעיקר בשנות ה-50 הראשונות. השקפה זו, שבאה לביטוייה בנאומו המפורסם של בן גוריון, טענה שהקבוץ חייב להעסיק עולים כדי לספק להם תעסוקה ולמשוך אותם לחקלאות. תפישה זו מצדיקה את העבודה השכירה מטעמים "לאומיים". בהסתכלות ראשונה תראה אולי השקפה זו כנבונה אולם לא כך הדבר. קבוץ ימלא את תפקידו בקידום ופיתוח הארץ ביתר נאמנות והצלחה אם לא יעסיק עבודה שכירה. הקבוץ יראה חזק יותר ומשקלו יהיה חשוב יותר אם לא יניח לפרוץ פרצות באידאולוגיה והמוסר שלו. העסקת עבודה שכירה מורידה גם את הצורך הדחוף בקליטת עליה לקבוץ, ויוצרת אשליה של כוח מדומה.

היחידים שקבלו את הצעת בן גוריון היו משקי האיחוד. בשנים אלה חלה אצלם רביזיה בענין זה. העבודה השכירה חדרה לכל פינה במשקי האיחוד, ועכשו הם מחקשים מאד, על אף רצונם לבער אותה מקרבם.

הנזק שבעבודה השכירה

ונשאלת השאלה: האם יש הכרח בעבודה השכירה או אפשר לקיים את המשק על יסוד עבודה עצמית בלבד? (לבעיה זו חשיבות ממעלה ראשונה כיון שאם החשובה עליה היא שלילית, ז"א שאי אפשר בלי עבודה שכירה, הרי אין טעם לכל החלטה

הקור
רבי
וגור
ומפע
סוצי
הגור
אם
בער
לא
המכו

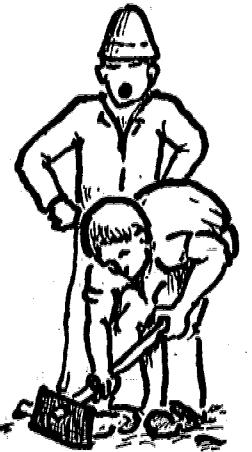
העב
האת
היא

במא
עבו

ברצ
מוצ
לעז
יוח
בין
את

הקוראח לביטולה). לדעתי אפשר לקיים משק על יסוד עבודה עצמית ויש משקים רבים שעומדים בכך. לפיתוח המשק בכוחות עבודה עצמיים ישנם גורמים מסייעים, וגורמים מכבידים. כגורמים המסייעים הם פרוץ ייצור גדל, מיכול, יעול ומפעלים אזוריים. לעומתם עומדים גורמים מקשים כגון עזיבות, הזדקנות, עומס סוציאלי, החרופפות משטר העבודה, הסתבכויות חברתיות וכו'. לדעתי עולים הגורמים המסייעים במשקלם על המכבידים. אפשר לקיים משק בעבודה עצמית גם אם חסרים 2000-3000 י"ע בתכנית המשק. אח י"ע אלה אפשר לחת בצורת גיוסים בעונות הנוערות. ניתן לקיים רמת חיים נאותה גם מבלי להעסיק עבודה שכירה. לא היקפו של המשק או היקפו של המפעל קובעים אלא ההכנסה הנקיה. גורם נכבד המכריע לצד היסול העבודה השכירה הוא הנזק הרב הנגרם לחברה ולמשק.

העבודה השכירה גורמת להחלשת מתח העבודה, החבר לא ירצה לחת את מלוא כוחו וזמנו לעבודה אם ידע שיש אלטרנטיבה אחרת. העבודה השכירה מחלקת את העובדים במשק לשני סוגים: פועלים פשוטים (השכירים) העושים בכל העבודות הקשות והבלתי נעימות, ומנהלי עבודה (חברים) אשר הפקידם לפקח על השכירים. בין השכירים לחברים נוצרים יחסי עבודה של "מעביד" ו"פועל" ובמספר מקרים הגיעו הדברים עד כדי סכסוך גלוי, "עד כדי" שביחות. שביחות אלו צריכות לשמש אות אזעקה לקבוץ ולעוררו לקראח מה הוא צועד.

הקבוץ לא יוכל להמשיך להיות מנצל פועלים ומייצגם במדינה בעת ובעונה אחת. הקיבוץ מאבד את אמון הפועלים בו כאשר האחרונים רואים בו מעביד ומנצל ולא כ"חלוץ המלחמה המעמדית". העבודה השכירה גורמת להחלשת החברה, החברה נחלשת כאשר אין בכוחה להתמודד עם האתגרים הניצבים לפניה. העסקת עובדים מקטינה את האמון בחברה, מצד חברה. היא גורם מעכב בקליטת עליה, בקליטת משפחות מהעיר והשלמות. דוגמה להשמעתה ההרסנית של העבודה השכירה אפשר לראות בכשלון הקומונות במאה ה-19. קומונות רבות היו מבוססות מבחינה כלכלית אך כאשר החלו להעסיק עבודה שכירה נהרסו מבחינה חברתית והתפרקו. נזק רב מביאה העבודה השכירה לחינוך הדור הצעיר. הבנים אינם מתיחסים ברצינות לעקרון העבודה העצמית לאורה רוצים לחנכם, כשהם רואים את המשק מוצף בעבודה שכירה. העסקת שכירים פוגעת באמון הבן במשקו והיא מניע חשוב לעזיבת בנים. הבן אינו חש שזקוקים לו. לכל היותר יחפך מנהל עבודה. קשה יותר לבן משק המעסיק עבודה שכירה להתמודד עם הפיתוי של העיר כיון שההבדל בין שתי צורות החיים מצטמצם. הבן רואה את החברה בחולשתה ואינו שואב ממנה את הכוח הדרוש לו לשם מאבקו.

העבודה השכירה גורמת גם להחלשת מצבו הכלכלי של המשק, היא מעכבת את היעול והכנסת המיכון; כל עוד ניתן להעסיק עבודה זולה לא כדאי להשקיע בפיתוח והמשק ישאר בפיגורו.

בסיכום נראה כי העבודה השכירה היא גורם שלילי במשק, בחברה, ביחס לעבודה ובחינוך הבנים. חיטול העבודה השכירה היא המשימה הגדולה ביותר העומדת בפני התנועה הקבוצית כיום, וביכולתו לפותרה ימדד כוחו.

העבודה השכירה בקבוץ המאוחד - החלטות התנועה לחיטולה

המצב בישובי הקבה"מ: המספרים מבוססים על סקר העבודה השכירה בישובי הקבה"מ שנערך בספטמבר 1963 ע"י מזכה"ק לקראת מועצת הקבוץ שתדון בבעיה העבודה השכירה. (הדברים נכתבו לפני קיום המועצה). מספר השכירים בקבה"מ הוא 990, והם מחלקים לפי הסקטורים הבאים: בחקלאות 144 קבועים + 80 זמניים = 224 שכירים. בשרות למשק 57, בתעשייה 499 במלאכה 21, בשרות לחברים וילדים 51 ובהוראה 138. מבין 57 ישובי הקבה"מ 15 אינם מעסיקים בכלל עבודה שכירה ועוד 10 ישובים נוספים מעסיקים רק בעלי מקצוע בשרות לחבר ובהוראה. בטבלה הבאה ניתנת חלוקת המשקים לפי מספר הפועלים השכירים שבהם. הטבלה אינה כוללת בעלי מקצוע מהחוץ ומורים שכירים.

מספר השכירים	0	10-1	20-11	30-21	40-31	50-41	70-61	90-81
מספר המשקים	25	7	14	5	1	1	3	1

ריכוז הסקר מראה כי:

א.	מספר המשקים המעסיקים שכירים קבועים בחקלאות הוא	22	-
ב.	" " " זמניים	15	-
ג.	" " " בשרות למשק	25	-
ד.	" " " במלאכה	22	-
ה.	" " " בשרות לחבר וילד"	12	-
ו.	" " " בהוראה	33	-

8 משקים מרכזים בידם 393 שכירים בתעשייה שהם 80% מכלל השכירים בתעשייה. בישובים אלה פרט לגשר אין עבודה שכירה בענפי החקלאות. המשקים הם:

גבעת ברנר	-	65	שדות-ים	-	46
גבעת חיים	-	70	ביח השיטה-	-	18
יגור	-	66	גשר	-	20
עין חרוד	-	85	נען	-	23
			סה"כ	-	393

המצב הקשה ביותר הוא ב- 5 משקים: גבעת ברנר, גבעת חיים, יגור, עין חרוד ושדות ים, שפיתחו תעשיה ענפה והם מרכזים 332 שכירים שהם 68% מכלל השכירים בתעשיה.

העבודה השכירה בשרות למשק ומלאכה מתחלקת כדלהלן:		
מוסך	-	15
הנהלת חשבונות	-	2
מסגריה	-	18
נהגות	-	4
נגריה	-	26
סה"כ מקצועיים	-	72
חשמל	-	7
בלתי מקצועיים	-	6
סה"כ	-	78

העבודה השכירה בשרותים לחברים ולילדים מתחלקת כדלהלן:		
סנדלריה	-	23
חופרות	-	4
חובשות	-	1
סה"כ מקצועיים	-	36
אינסטלציה	-	7
בלתי מקצועיים	-	15
מאפיה	-	1
סה"כ	-	51

לפי ההצעות המובאות למועצת הקבוץ יש לחסל תחילה את העבודה השכירה בתעשיה ובחקלאות ואת העבודה הבלתי מקצועית בשרותים, מלאכה ושירות למשק. בסה"כ:

בחקלאות	-	224
בתעשיה	-	499
בשרות למשק ומלאכה	-	6
בשרותים	-	15
סה"כ	-	744

הערה: יש לציין שמבין כל הקבוצים שאינם מעסיקים עבודה שכירה הרוב המכריע הוא של ישובים קטנים-זעירים בעוד שעיקר העבודה השכירה נמצאת בישובים הותיקים הגדולים, (עין חרוד - 100 שכירים, יגור - 85, גבעת חיים - 77, גבעת ברנר - 65). דבר זה מפריך את ההנחה שאין בכוח המשק הקטן להתגבר על מערכת העבודה בלי שכירים.

הדרכים לחיסול העבודה השכירה

בפרק זה אסכם את הדרכים האפשריות לחיסול העבודה השכירה:

1. חיסול העבודה השכירה בחקלאות - הדרכים המוצעות הן:

- א. הגדלת המיכון והיעול במכסימום;
- ב. הוצאת ענפים חלשים מהמשק במידה ואין כוח האדם הדרוש כדי לאייש אותם;
- ג. חיסול ענפים החובעים מספר רב במיוחד של י"ע;

- ד. החלצוח כל המשק, בצורת גיוסים לעזרה בעונות הבוערות;
ה. שימוש יעיל בעבודת הילדים בעונות הבוערות;
ו. שימוש בכוחות עבודה זמניים: מחנות עבודה, של"ח וכו'.

2. חיסול העבודה השכירה בחעשיה - צריך להעשות במשך זמן רב יותר. פה לא חוזר עבודת הילדים. הדרכים לחיסול העבודה השכירה הן:

- א. הגברת המיכון והיעול בעבודה;
ב. במידת האפשר - הפסקת ייצור מוצרים הדורשים הרבה י"ע;
ג. הכנסת בנים לעבודה בחרושת, מינוך הדור הצעיר להכרת ערך העבודה בחרושת שאינו נופל מערך העבודה בחקלאות (חיסול העבודה השכירה יהווה אחד הגורמים להפסקת בריחת הדור הצעיר מהחעשיה);
ד. במקרה שאין בכוחו של המשק להתגבר לברו על העבודה השכירה הוא יכול להכנס בשותפות בבעלות על המפעל. הצעת מזכה"ק לשותפות עם ההסתדרות אינה פותרת את הבעיה. הגורמים השליליים בעבודה השכירה ימשיכו לפעול את פעולתם גם אם לא יקבל הקבוץ את כל ההכנסות, אולם זה הרע במיעוטו ולכן יש לקבלו בלידת ברירה.
הערה: יש להמנע מסגירת מפעלים מפני שהמפעל מיועד לספק תעסוקה לחברים קשישים.

3. חיסול העבודה השכירה בשרותים - יחבצע בשני שלבים:

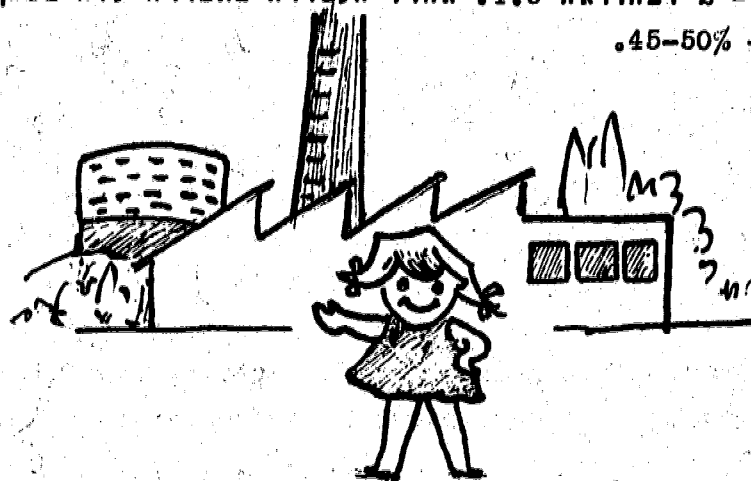
- א. חיסול העבודה הבלתי מקצועית;
ב. חיסול העבודה המקצועית.
חיסול העבודה שאינה מקצועית חייב להיות מידוי. במקומה יש להכניס חברי משק. העבודה השכירה שאינה מקצועית בשרות למשק ולחבר היא מצומצמת מאד (6 שכירים בלבד) ולכן חיסולה אינו מהווה בעיה.
חיסול העבודה השכירה המקצועית אינו יכול להתבצע לאלתר. יש לשלוח חברים ללמידה והכשרה כדי שיוכלו לתפוש את מקום הפועלים המקצועיים. חשיבות רבה ביותר יש להוראה העצמית. יש לשלוח מיד בנים כדי שיוכשרו כמורים ע"מ לחסל את ההוראה השכירה. את ענפי העזר למשק ולחבר אפשר לארגן על בסיס שיתוף אזורי. מפעלים אזוריים יפתרו את בעיה העבודה השכירה במקומות רבים. יש להקפיד על עבודה עצמית מלאה גם במפעלים האזוריים.
באופן כללי אפשר לסכם את תהליך העבודה השכירה כדלהלן: התאמת היקף המשק לכוח העבודה המצוי. חוכנית לחיסול מהיר של העבודה השכירה על כסוס של תח-זיה ריאלית של גידול מספר העובדים (קליטת בנים, השלמות וכו'). צמצום היקף המשק ע"י חיסול הנקודות החלשות שבו, שותפות עם משקים אחרים ומעל לכל מלחמה מתמדת על עקרון העבודה העצמית בכל רחבי הקיבוץ.
בחיסול העבודה השכירה יש להמנע מהגררות לפתרון מדומים, כגון העברת

כל הייצור לעבודה עצמית ע"י העבדת חברים מהשרותים לענפים אלה וכניסתם של שכירים לשרותים.

יש גם להמנע מעבודה שכירה "סמויה". יש משקים שאמנם מוציאים את הפועל השכיר מהחצר אך הם מוסרים את הוצאת היבול מהשדה לקבלנים המנצלים את פועליהם ניצול חמור. גם מכירת יבולים בשדה הנה "עבודה שכירה סמויה". עבודה שכירה "מותרת" בהשקעה ובבניה (ע"י מפעל הבניה).

העבודה השכירה בגבעת חיים

ערב יום הפילוג היו בגבעת חיים 170-180 פועלים שכירים, כולל עובדי "גח" והמשק. ב"גח" היו 55-60 שכירים ובמשק נשאו 120. השכירים עבדו בחקלאות, בגן-ירק, מרדס ומספוא. בגן-ירק עבדו כ- 30 שכירים, בפרדס כ- 15. בכל בתי הילדים עבדו פועלות שכירות מקוון, אשר גרו במשק כפלוגת החישובות. במכבסה ובמחסנים, במטבח ובחדר האוכל עבדו שכירים. היו 3 מסגרים, חשמלאי וסנדלר. כשנעשתה ההפרדה קיבל כל משק חלק מהשכירים. העבודה השכירה חוסלה במהירות. תוך שנה חוסלה העבודה השכירה בשרותים. שונחה תוכנית המשק, גן-הירק נעשה אחיד יותר. הוחל בגיוסים לאיסוף בוטנים וגזר, לבציר, קטיף וכו'. השרותים אורגנו מחדש. אוחדו כיתות קטנות, בבתי הילדים עזרו בנות השכבה הבינונית. מטבח הילדים אוחד עם המטבח הגדול ומטבח ההורים חוסל. גם מכבסת החוץ חוסלה. שכבת הנעורים התחילה לתת יומיים עבודה בשבוע. הובא נח"ל, שלא נשאר אמנם זמן רב אך עזר בפיטורי השכירים. בסיכום, נשאו במשק 12 שכירים מהם - 2 רפתנים, 2 עובדי מטבח ומסגר. אחוז העבודה בתמורה לחברים היה במוצע שנתי 27% בלבד וחוכנית להגדלת האחוז ל- 36% עוררה אי אמון כללי. כיום יש בגבעת חיים 77.5 פועלים שכירים. ב"גח" - 57, בחבתניה - 13, בשרותים למשק ולחבר - 2 ובהוראה 4.5. אחוז העבודה בתמורה עלה במשך 10 השנים ומגיע כיום ל- 45-50%.

להלן טבלה על מצב תעסוקת השכירים בגבעת חיים:

עבודה שכירה בגבעת חיים (בימי עבודה)

השנה	חקלאות	חבתניה	עבודות עזר	סה"כ ענפי משק	השקעות יסוד	סה"כ
1953	87		1	913	1101	3688
1954	1009	346	111	1860	738	3169
1955	189	135	201	508	1930	2067
1956	59	120	46	769	902	2007
1957	348	448	7	1966	87	2899
1958	573	1715	19	1534	36	4622
1959	295	1907	26	2548		5085
1960						3502
1961						2174
1962	148	2139	25	4187		4585
1963	292	3105	174	4139		6241

הערות:

1. העבודה השכירה ב"גח" לא נלקחה בחשבון.
2. המקומות הריקים - מכיון שהמספרים לא נמצאו במאזנים.

עבודה עצמית ושכירה ב"גח" (תשכ"ב-תשכ"ג) (בימי עבודה)

	שכירים		חברים		
	תשכ"ב	%	תשכ"ג	%	
ייצור	21.967.5	64	22.640.2	68	40
בלליות	795.2	2	743.7	20	37
שרות	11.751.6	34	10.174.5	30	23
סה"כ	34.514.5		33.558.6		
			27.694.1		
			26.236.7		

תחנת המחקר והייצור של מ.א.ה. - תל אביב

1000

